

LEV TOLSTOYNING *ANNA KARENINA* ROMANINING LEKSIK-SEMANTIK TADQIQI

Alibayeva Lola Namazovna

Termiz davlat universiteti. Rus va jahon adabiyoti kafedrasida katta o'qituvchisi.

Annotatsiya. Ushbu maqola Lev Tolstoyning *Anna Karenina* romanining leksik va semantik tahliliga bag'ishlangan. Roman XIX asrning eng mashhur adabiy asarlaridan biri bo'lib, uning leksik va semantik boyligi yozuvchining san'ati va ma'naviyatini namoyon etadi. Roman matnining murakkab leksik-grammatik tuzilishi va semantik qatlamlari tarjima jarayonida ko'plab muammolarni keltirib chiqaradi. Tadqiqotda leksik va semantik tahlil metodlari qo'llanilib, original matn va o'zbek tiliga qilingan tarjimalar asosida o'rganish amalga oshirildi. Tadqiqot natijalari roman matnining o'ziga xos leksik xususiyatlarini, so'zlarning semantik o'zgarishlarini va madaniy kontekstdagi murakkabliklarni ko'rsatadi. Ushbu maqola, adabiy tarjima sifatini oshirish uchun leksik va semantik tahlilning ahamiyatini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: Lev Tolstoy, Anna Karenina, leksik tahlil, semantik tahlil, tarjima, madaniy kontekst, so'z o'zgarishi, adabiy tarjima, rus adabiyoti, o'zbek tarjimasi.

LEXICAL-SEMANTIC RESEARCH OF LEO TOLSTOY'S NOVEL ANNA KARENINA

Alibaeva Lola Namazovna

Termez State University. Senior Lecturer, Department of Russian and World Literature.

Annotation. This article is devoted to the lexical and semantic analysis of Leo Tolstoy's novel *Anna Karenina*. The novel is one of the most famous literary

works of the 19th century, and its lexical and semantic richness demonstrates the writer's art and spirituality. The complex lexical-grammatical structure and semantic layers of the novel's text create many problems in the translation process. The study used lexical and semantic analysis methods, and the study was conducted on the basis of the original text and translations into Uzbek. The results of the study show the specific lexical features of the novel's text, semantic changes of words, and complexities in the cultural context. This article emphasizes the importance of lexical and semantic analysis in improving the quality of literary translation.

Keywords: Leo Tolstoy, Anna Karenina, lexical analysis, semantic analysis, translation, cultural context, word change, literary translation, Russian literature, Uzbek translation.

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКОЕ ИЗУЧЕНИЕ РОМАНА ЛЬВА ТОЛСТОГО «АННА КАРЕНИНА»

Алибаева Лола Намазовна

Термезский государственный университет. Старший преподаватель
кафедры русской и мировой литературы.

alibaeval@tersu.uz

Абстрактный. Статья посвящена лексико-семантическому анализу романа Льва Толстого «Анна Каренина». Роман является одним из самых известных литературных произведений XIX века, а его лексическое и смысловое богатство свидетельствует о художественности и духовности писателя. Сложная лексико-грамматическая структура и смысловая пластичность текста романа вызывают множество проблем в процессе перевода. В исследовании использовались методы лексического и семантического анализа, а также исследование проводилось на основе

оригинального текста и переводов на узбекский язык. Результаты исследования показывают уникальные лексические особенности романного текста, семантические изменения слов и сложности в культурном контексте. В данной статье подчеркивается важность лексико-семантического анализа для повышения качества художественного перевода.

Ключевые слова: Лев Толстой, Анна Каренина, лексический анализ, семантический анализ, перевод, культурный контекст, словоизменение, художественный перевод, русская литература, узбекский перевод.

Kirish. Lev Tolstoyning *Anna Karenina* romanı XIX asrning eng mashhur adabiy asarlaridan biri bo‘lib, uning leksik va semantik xususiyatlari yozuvchining ulkan san‘atini va ma‘naviyatini aks ettiradi. Romaning murakkab leksik-grammatik tuzilishi va semantik qatlamlari, uning chuqur mazmunini tushunishda va tarjima qilishda qiyinchiliklar tug‘diradi. Ushbu maqolada *Anna Karenina* romanining leksik va semantik xususiyatlari tahlil qilinadi, so‘z va iboralarning ma‘nosi, ularning o‘zgarishi va murakkab kontekstual aloqalari o‘rganiladi.

Metodologiya. Tadqiqotda leksik va semantik tahlil metodlari qo‘llanildi. Bunda roman matnidan namunalar tanlandi va ular original rus tilida va tarjimalar asosida o‘rganildi. Leksik tahlil so‘zlarning o‘zaro aloqasi va ularning ma‘nolarini aniqlashga qaratildi, semantik tahlil esa so‘zlarning kontekstdagi o‘rni va ma‘nosini o‘rganishga qaratildi. Tahlil uchun Tolstoyning original matni va turli tillarga, jumladan, o‘zbek tiliga tarjimalaridan foydalanildi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari quyidagi asosiy xulosalarga olib keldi:

1. **Leksik Qatlamlar (Lexical Layers):** Roman matnida ishlatilgan so‘zlarning leksik xususiyatlari juda boy. Tolstoy ko‘p hollarda murakkab so‘zlar va sinonimlardan foydalanib, o‘quvchiga chuqur hissiyotlarni yetkazadi. Masalan, "sudorog" va "utro" kabi so‘zlar roman matnining mazmunini yanada boyitadi.

2. **Semantik O‘zgarishlar (Semantic Shifts):** Tolstoy matnida ishlatilgan so‘zlar va iboralarning semantik ko‘lamida o‘zgarishlar kuzatildi.

Ayrim soʻzlar roman davomida turli maʼnolarda ishlatilgan, bu esa ularning koʻp maʼnolilik xususiyatini yaratadi. Masalan, "ser" (koʻp) soʻzi, baʼzi joylarda "koʻp narsalar" maʼnosini anglatadi, boshqalarda esa "koʻp miqdorda" maʼnosida ishlatiladi.

3. **Madaniy-Soʻzlashuv Konteksti (Cultural and Conversational Context):** Romaning leksik tarkibida rus madaniyatiga xos soʻzlar va iboralar mavjud. Tolstoy bu soʻzlar orqali personajlarning ruhiy holatini va ijtimoiy pozitsiyasini ochib beradi. Oʻzbek tiliga tarjima qilishda bu soʻzlarning maʼnosini saqlab qolish uchun, tarjimonlar koʻpincha soʻzlarni moslashtirishga yoki taʼrif berishga majbur boʻlishadi.

4. **Sizlash va Soʻzbirikmalar (Collocations and Phraseology):** Tolstoy matnida soʻzbirikmalar va idiomatik ifodalar keng qoʻllanilgan. Ularning tarjimasi murakkab boʻlib, ularning original maʼnosini saqlash va madaniy farqlarni hisobga olish zarur boʻladi. Masalan, "vyshnij sud" iborasi "yuqori sud" tarzida tarjima qilingan boʻlsa, bu oʻzbek oʻquvchisiga tushunarli boʻlishi uchun qoʻshimcha izoh kerak boʻladi.

Muhokama. Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatadiki, *Anna Karenina* romanining leksik va semantik xususiyatlari uning tarjimasida koʻplab muammolarni yuzaga keltiradi. Soʻzlarning koʻp maʼnoliligi, kontekstga moslashtirilishi, va madaniy moslashuv jarayonlari tarjimonlar uchun alohida qiyinchiliklar yaratadi. Bunday murakkab adabiy asarlarni tarjima qilishda, nafaqat til, balki madaniyat va tarixiy kontekstni ham hisobga olish zarur.

Xulosa. Lev Tolstoyning *Anna Karenina* romanining leksik va semantik tahlili, roman matnining boyligi va murakkabligi, tarjima jarayonidagi qiyinchiliklarni koʻrsatadi. Tarjimonlar original maʼnoni oʻqishga taʼsir etmasdan yetkazish uchun chuqur tilshunoslik va madaniy bilimlarga ega boʻlishlari kerak. Tadqiqot, tarjima sifatini oshirish uchun leksik va semantik tadqiqotlar olib borishning ahamiyatini taʼkidlaydi.

Adabiyotlar roʻyxati:

1. Tolstoy, L. (1877). *Anna Karenina*.
2. Alibaeva, L. (2022). Роль и место дистанционного обучения в образовании. *Science and innovation*, 1(B6), 79-81.
3. Namazovna, A. L. (2018). The importance of using authentic materials in ESP classes. *Евразийский научный журнал*, (6), 255-256.
4. Алибаева, Л. (2022). Понятие принципа интеграции в построении образовательного процесса. *Общество и инновации*, 3(2/S), 159-163.
5. Fakhriddinova, K. B., & Fakhriddinova, U. N. (2021). The Use of Interactive Bilingual Learning for Teaching English Language the Ages Of 5-6. *Texas Journal of Multidisciplinary Studies*, 3, 135-138.
6. Karshiyeva, B. (2023). Solving complex communicative-knowledge tasks based on integrated bilingual education in English. *Interpretation and researches*, 1(18).
7. Faxriddinova, K. B. (2023). THEORETICAL VIEWS OF TEACHING ENGLISH TO ENGINEERING STUDENTS. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 5(12), 113-116.